

MEDYADA ORYANTALİZMİN YENİDEN ÜRETİMİ: İSRAİL- FİLİSTİN ÇATIŞMASI KARİKATÜRLERİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

İşıl ŞİMŞEK¹

Firdevs EBEKÖY²

Yusuf ADIGÜZEL³

ÖZ

Araştırma Makalesi

Research Article

¹ Dr. Öğretim Üyesi
Sakarya Üniversitesi İletişim
Fakültesi, Sakarya, Türkiye

E-Posta
İsilsimsek49@gmail.com
ORCID
0000-0001-5217-7893

²Yüksek Lisans Öğrencisi
Sakarya Üniversitesi Kültürel
Çalışmalar ABD, Sakarya,
Türkiye

E-Posta
firdevsebekoy9@gmail.com
ORCID
0009-0004-9191-7646

³ Prof. Dr.
Anadolu Üniversitesi, Eskişehir,
Türkiye

E-Posta
yusufadiguzel@anadolu.edu.tr
ORCID
0000-0002-8400-1099

Başvuru Tarihi / Received

12.11. 2024

Kabul Tarihi / Accepted

13. yüzyılda Viyana Konsili'nde temeli atılan 19. yüzyıla gelindiğinde akademik bir disiplin olarak kurumsallaşan oryantalizm; Doğu'nun kültür, medeniyet ve tarihine Batı uygarlığı perspektifinden bakma şeklinde konumlanmıştır. Batı'nın gözüyle Doğu oryantalizm temelinde bir yöntem olarak edebiyat, sanat, tarih, siyaset gibi başta sosyal bilimler olmak üzere farklı disiplinlerde kullanılmaktadır. Bu kapsamda makale oryantalist bakış açısı ekseninde 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan İsrail-Filistin çatışmalarının Batılı medya kurumlarının ürettiği karikatürlerde nasıl ele alındığına odaklanarak, öne çıkan oryantalist mit anlamları ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda veri kaynağı olarak İngiliz The Guardian gazetesinin haber sitesinde çatışmaların başladığı 7 Ekim tarihinden itibaren ilk bir ayında yayınlanan "Cartoon 2023 october" ve "Cartoon 2023 november" kelimeleri kullanılarak yapılan aramalar sonucunda ulaşılan 26 karikatür araştırma evreni, bu evrenden amaçsal örnekleme tekniği kullanılarak çekilen 13 karikatür ve illüstrasyon ise örneklem büyüklüğü olarak belirlenmiştir. Elde edilen veriler Roland Barthes'in göstergebilimsel yöntemi kullanılarak düz, yan ve mit anlam boyutları ile yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda The Guardian gazetesinin yayımlanan karikatürlerinde; savaşın ve çatışmaların kaynağı İran, Hizbullah ve Hamas gibi eli kanlı, silahlı devlet ve terör örgütleridir, 3. Dünya Savaşı patlamak üzeredir, ABD Orta Doğu coğrafyasında düzenleyici olarak zor bir görevi üstlenmektedir, İsrail çatışmalarda sivillere doğrudan müdahale etmeden devlet haklarını savunmaktadır, Filistin halkı sadece temel ihtiyaçları için dünyada yaşar, Filistinlilere bir şey olmaz gibi oryantalist mit anlamların üretildiği bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Oryantalizm ve Medya, Oryantalist Karikatürler, Göstergebilim, Düz ve Yan Anlam, İsrail-Filistin Çatışmaları.

REPRODUCTION OF ORIENTALISM IN THE MEDIA: SEMIOTIC ANALYSIS OF ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT CARTOONS

ABSTRACT

Founded in the 13th century at the Council of Vienna and institutionalized as an academic discipline in the 19th century, orientalism is positioned as looking

at the culture, civilization and history of the East from the perspective of Western civilization. Looking at the East through the Western perspective, as a method based on orientalism, is used in different disciplines such as literature, art, history and politics, especially in social sciences. In this context, the article aims to reveal the prominent orientalist myth meanings by focusing on how the Israeli-Palestinian conflict, which started on October 7, 2023, is reflected in the cartoons produced by Western media institutions. In this context, 26 cartoons obtained as a result of searches using the words "Cartoon 2023 october" and "Cartoon 2023 november" published on the news site of the British The Guardian newspaper in the first month of the conflicts after October 7, when the conflicts started, were determined as the research universe, and 13 cartoons and illustrations drawn from this universe using the purposive sampling technique were determined as the sample size. The data obtained were interpreted using Roland Barthes' semiotic method with the dimensions of plain, connotative and myth meaning. As a result of the research, it was concluded that in the cartoons published in The Guardian newspaper, orientalist myth meanings were fabricated such as: war and conflict are fuelled by bloody, armed states and terrorist organizations such as Iran, Hezbollah and Hamas, World War III is about to erupt, the US is undertaking a difficult task as a regulator in the Middle East geography, Israel defends the rights of the state without directly targeting civilians in conflicts, the Palestinian people live in the world only for their basic needs, and nothing will happen to the Palestinians.

Keywords: Orientalism and Media, Orientalist Cartoons, Semiotics, Literal Myth and Connotative Meaning, Israeli- Palestinian Conflict.

GİRİŞ

Bilimsel bir disiplin ve bakış açısı olarak 19. yüzyıldan sonra değişim gösteren oryantalizmin tarihsel geçmişi 1312 Viyana Konsili kararlarına kadar götürülebilmektedir. Oryantalizm, 19. yüzyıldan sonra başta dilbilimsel çalışmalar olmak üzere sanat, kültür, din, antropoloji, medya, siyaset gibi sosyal bilimlerin önde gelen disiplinleri içinde elde edilen araştırma bulgularının analizinde bir yöntemle doğru dönüşmüştür (Çifçi, 2013, s. 4). Kavram kelime anlamını oluştururken coğrafyadan temelini almış; zamanla öğrenme, keşfetme, ötekini konumlama ve tanımlama, iktidar ve hegemonya kurma gibi farklı tartışma boyutlarını da içine alarak genişlemiştir.

Bilinen en genel anlamıyla oryantalizm Batı'nın gözünden Doğu kültürünü görme ve bu bakış açısından temellenerek üretilen sömürgecilik anlayışıyla güçlenen Avrupa merkeziliğinin kendisinden farklı olan dil ve kültürleri anlamaya çalışırken, aynı zamanda kendisini görmesine ve tanımlamasına olanak sağlayan bilgidir (Somuncuoğlu,

2023, s. 231). Bulut (2021, s. 7) “Batı’nın Doğu’ya ilişkin topyekûn muhayyilesi” şeklinde tanımladığı oryantalizmi düşünce boyutu ve uzmanlaşma özellikleriyle üçe ayırmaktadır. Bunlar; Avrupa-Asya arasındaki kültürel ve tarihsel ilişki, 19. yüzyıldan itibaren Batı’nın Doğu kültürlerine ilişkin bilimsel boyutlarıyla üretilen bilgi ve Doğu olarak adlandırılan coğrafyaya yönelik olarak geliştirilen ideolojik düşünce, imge ve hayali sanattır.

Bulut’un da sınıflaması içinde yer alan Doğu kültürüne karşı geliştirilen ideolojik düşünce olarak oryantalizme, alanın öncü isimlerinde kabul edilen Edward Said, Doğu ve Batı arasında ontolojik ve epistemolojik bir düşünce olarak yaklaşmaktadır. Said, Batı’nın Doğu’ya ilişkin üretimlerini anlamlandırırken Foucault’un “Bilginin Arkeolojisi” ve “Hapishanenin Doğuşu” adlı eserlerinde ele aldığı söylem kavramını kullanmaktadır. Söylem yaklaşımı üzerinden oryantalizme bakmak Avrupa’nın Aydınlanma sonrasında siyasal, askeri, sosyolojik, ideolojik, bilimsel, imgesel boyutta Doğu’ya karşı kazandığı disiplin ve üretme gücünü de görmeye olanak sağlamaktadır (Said, 2017, s. 13). Said, Foucault’un bilgi-iktidar yaklaşımıyla sömürgeci Batı-oryantalist bilgi arasında oluşan kaçınılmaz ilişkiyi ortaya koyarak, akademik ve tarafsızlık iddiaları temelinde bilgi üreten oryantalistlerin çalışmalarına “değer odaklı üretim” boyutunda bakmaktadır. Bilgi nesnel değil siyasidir, Batı’nın Orta Doğu’daki emperyalist çıkarlarıyla da bağlantı içindedir. Oryantalist bilgi de Avrupa’nın iktidar ve egemenlik yapılarıyla üretilen “kültürel güç uygulamalarıdır” (Bulut, 2012, s. 3).

Said oryantalist zeminde bilgiyi yalanın üretimi olarak görmez. Akademik düzeyde ve araştırmaya dayalı bir biçimde elde edilen bilginin gerçeği yansıtmadaki eksikliğinden daha dikkat çekici olan Avrupa-Atlantik iktidarının bir göstergesi olarak değer kazanmasıdır. Bu da toplumsal, siyasal, iktisadi kurumların birbirleriyle kurmuş oldukları sarsılmaz, dayanıklı yakın ilişkilerinden temelini almaktadır (Said, 2017, s. 16). Kuşkusuz Batı dünyasında ekonomik, siyasi ve sembolik iktidar türleri ile iç içe geçmiş olan medya; üretmiş olduğu haber, eğlence, görsel içerikler, imgeler gibi birbirinden farklı medyatik bilgiler ile tarihsel olarak oryantalist içerikleri üreten ve yayan kurumsal yapılardan biri olarak toplumda konumlanmaktadır. McChesney’in de (2006, s. 16) belirttiği gibi medya iyi ya da kötü içerik üretir, bu içerik onu üreten medya sisteminin değerleriyle şekillenir. Sistem kendini çevreleyen ekonomik, siyasi yapıdan, kültürel geleneklerden ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerden etkilenir. Siyasal sistemin daha otokratik

yapılarında medya sistemi doğrudan iktidarlar tarafında sistemi destekleyecek, muhalefetin olası etkilerini minimuma indirecek şekilde oluşturulurken; demokratik toplumlarda bu, iktidarda olanlar ve iktidarda olmayanlar arasında yaşanan bir mücadele içinde gerçekleşmektedir. Bu özelliğiyle demokratik toplumlarda medya “bilinçli vatandaş yaratma” görevini de üstlenmektedir.

1830’lardan itibaren elektrikli telgrafın kullanılmasıyla başlayan elektrik ve elektronik medya döneminde yazıyla birlikte ses, görüntü ve hareketli resim mesaj türü olarak aynı anda kullanılabilme özelliği kazanmıştır. Bu dönemde hem bireysel hem de toplumsal bilincin oluşmasında haber başta olmak üzere hazırlanan diğer içeriklerde bilgi ve söylem üreticisi olarak medya, kurumsal yapılar olarak toplum-siyaset-ekonomi üçgeninin merkezine yerleşmiştir. Haberler, radyo ve televizyon programları, reklamlar, dizi ve sinema içerikleri kullanılarak iktidarlardan halka söylemlerin ulaşmasında medya araç olarak konumlanmıştır. Çalışma bu kapsamda oryantalist söylem üretimine imkân veren, Batı kaynaklı haber sitelerinden olan The Guardian Gazetesi’nde 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan İsrail- Filistin çatışmalarına ilişkin ilk bir ayda yayınlanan karikatür ve illüstrasyonları oryantalist bakış açısıyla ele almaktadır. Bu kapsamda Barthes’in geliştirmiş olduğu göstergebilimsel yöntemle görsellerde Batı’nın İsrail-Filistin çatışmasına ve Orta Doğu’ya imgeler üzerinden yöneltilen oryantalist yaklaşım düz ve yan anlamlar temelinde yorumlanmakta, tarihsel ve kültürel boyutta yaratılan mit anlamların izi sürülmektedir.

1. Oryantalizm ve Medya

Oryantalizm Doğu’ya ilişkin sözlü, yazılı ve görsel boyutta bilgi ve söylem üretir. Sembolik anlam üretmeye ve hayal etmeye olanak sağlayan yapısıyla sanat alanında oryantalizm 19. yüzyılda Romantizm’in içinden çıkarak Birinci Dünya Savaşı’na kadar devam eden bir sanat akımına dönüşmüştür (Germaner ve İnankur, 1989, s. 22).

Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra fotoğraf ve sinema ile başlayan görsel iletişimin artan gücü İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra televizyonla devam etmiştir. Kitlesele özelliğiyle televizyon aynı zamanda oryantalist unsurların yanında farklı ideoloji ve söylemlerin yayılmasına ve kitlesele bilincin oluşumuna da katkı sunmaktadır. Thompson’a (2013, s. 107) göre televizyon kolektif olarak paylaşılan inanç ve değerlerin yeniden üretimine olanak sağlamakta, kişilerin toplumsal düzene uyumunu sağlayan hâkim

ideolojik unsurları üretmekte ve yaymakta, hâkim unsurların çıkarına yönelik hareket etmektedir.

Oryantalizm içinde bir araç olarak kullanılan sinema ve televizyon Doğu'ya ilişkin oryantalist temsil ve imgelemelerin üretiminde kullanılmaktadır. Said, sinema ve televizyonda “kahraman Yahudi” betimlemelerine karşı Araplar'ın şehvet düşkün, kana susamış, zekice alengirli dümenler çevirebilen, sadist olarak temsiline dikkat çekmektedir (Said, 2017, s. 300). Günümüzde sinema, televizyon programları ve dizilerde oryantalizm varlığını devam ettirmektedir. İngiltere'nin BBC kanalında 2007 yayınlanan Michael Palin's New Europe adlı programının “Eastern Delight” bölümü AB üyesi olmayan Doğu ülkeleri ile Batı ülkeleri arasındaki farklılıkları görünür kılmak amacıyla oryantalist bakış açısıyla incelenmiştir; programda Türkiye Avrupa'ya kültürel zenginlik katmaktan uzak, kuşku uyandıran, bilinmez ve fantezi alanı olarak temsil edilmiştir (Anadolu, 2018). Batı kaynaklı sitcom özelliğinde “Friends (1998)” ve “The Simpsons (2005)” çizgi filmleri üzerine yapılan araştırma sonucunda Türkler gözü yeniliklere kapalı, geleneksel, Osmanlı kültürüyle yaşayan, modernizme direnen, Müslüman, yayılmacı, çıkarıcı ve güvenilmez olarak üretilmiştir (Sarı vd. 2019, ss.26-29).

2011 yılında “Muhteşem Yüzyıl” dizisi de oryantalist bakış açısıyla araştırılmış ve dizinin Batılı seyyahların tasavvur ettikleri fantezileri öne çıkaran harem hayatı üzerine kurgulandığı, Osmanlı'nın “barbar ve despot Doğulu” temsilleriyle oryantalist söylemi pekiştirdiği tespit edilmiştir (Yazıcı, 2014). Türk dizi kültürü içinde artışa geçen muhafazakâr kategorisinde ele alınan diziler 2020'lerin dikkat çeken yapımları arasında yer almaktadır. Televizyon kültürünün yeniden üretimde Doğu toplumları ile ilişkilendirilen “İslami yaşam” izlenme rekorlarıyla self oryantalist zihniyet içinde dizi kültüründe bir temsil biçimine zemin hazırlamıştır. 2022 yılında yayınlanmaya başlayan ve ses getiren yapımlardan olan “Kızılıçık Şerbeti” dizisi de “İslami yaşama” dair zengin içerikler barındırmaktadır. Arslan ve Temel'in İslamofobi unsurlara yönelik olarak yapmış oldukları oryantalist zihniyet temelli araştırmasında, dizinin İslam ve Müslümanlarla ilişkilendirilen kavramlara yönelik alay etme, dışlama, küçümse gibi ötekileştirici unsurların kullanıldığı; İslami yaşamın dizide gerici, çağ dışı şeklinde üretildiği sonucuna ulaşılmıştır (Arslan ve Temel, 2023). Dijital platformda yayınlanan “Ahmed and Salim”

animasyonunda Doğu erkeği medeniyet ve kadın düşmanı şeklinde konumlandırılmış, İslam düşmanlığı boyutunda ötekileştirmeler tespit edilmiştir (Satır, 2023).

Oryantalist bakışın medyada yeniden üretim alanlarından bir diğeri de sinemadır. Hollywood yapımları başta olmak üzere Batı sinema kültüründe Doğu geri kalmış, cinsellik düşkün, tembel, vahşi olarak verilmektedir. Çoğunlukla olumsuz nitelikleriyle öne çıkan Doğu'nun 11 Eylül saldırılarından sonra bu özelliklerine terör boyutu da eklenmiştir. Hollywood yapımı Midnight Express (1978) filminde Türkiye'de tutuklanıp hapse atılan kahramanın hikayesi üzerinden despot, adaletten uzak Türkiye algısı pekiştirilmektedir (Fidan, 2021, s. 27). The Physician (2013) filminde ana karakter Rob Cole üzerinden Batı'ya kurtarıcı bir rol verilirken, Doğu'ya ilişkin tarih anlatısında çarpıtmalara gidilerek Selçuklu ve Doğu kültürüne sahip olanlar medeniyet düşmanı ve barbar olarak yansıtılmaktadır (Satır ve Özer, 2018). 11 Eylül 2001 saldırısı sonrası gösterime giren ABD yapımı Kara Şahin Düştü (2001), Ölümcül Tuzak (2008), Son Kalan (2013) filmleri üzerine yapılan araştırmalarda ise Batı'da yükselen oryantalizmin yeni bir boyutu olan İslamofobi'nin Hollywood sinemasında ideolojik bir araca dönüştüğü, Müslümanlar'ın terörizmle bağdaştırıldığı görülmektedir (Türkmen ve Özçınar, 2020).

Sinemada oryantalist, self-oryantalist ve oksidentalist bakış aynı zamanda yerli filmlerin üretiminde de karşımıza çıkmaktadır. Tunç Okan'ın Otobüs (1974) filmi göç ekseninde yurt dışında yaşayan Türk işçilerin yaşadığı zorlukları oryantalist bakış açısıyla ortaya koyan öncü yapımlardan biridir. Film bu bağlamda Batı'nın hâkim yaşam kültürü içinde Türk işçilere yönelik olarak oryantalist bir zihniyette Batılı olan ve Batılı olmayan ayrımı bağlamında vahşi ve barbar olarak bakıldığını ortaya koymaktadır (Beyazyüz, 2017). Medin (2019) ise oryantalist bakış açısından farklı olarak "Kurtlar Vadisi Vatan" filmi üzerinden self-oryantalist bir bakış açısıyla Batı'ya ve değerlerine öteki; Doğu'ya ise özne konumundan bakmaktadır. Bu bakış açısında Batı; sömürgeci, Doğu için siyasi bir tehdit, amacı uğruna çocuklar dahil herkesi öldüren, Doğu medeniyetini yok etmek için strateji ve taktik geliştiren, kaos ve korku kaynağıdır. İlhan ve Mazıcı (2022) Kültür Turizm Bakanlığı ile Amerikalı film yapımcısı Brandon Li ve İtalyan yönetmen Leonardo Dalesandri'nin Türkiye ve İstanbul'a ilişkin tanıtım filmlerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırma sonucunda Kültür Bakanlığı'nın tanıtım filmlerinde Türk halkının sıradan yaşamına yer vermek yerine yabancı turistlerin gezebileceği destinasyonların

gösterildiği, içeriklerde çoğunlukla çağdaş insanlar ve modern mimari yapıların bir arada kullanılarak izleyenlere Türkiye'ye yönelik güvenle kalınabilecek bir ülke mesajının verildiği bulgulanmıştır. Yabancı yönetmen ve yapımcıların tanıtım filmlerinde ise Türkiye geleneksel ile çağdaşlık arasına sıkışmış, kent ve taşranın iç içe geçtiği, çarpık kentleşmesiyle dikkat çeken, yaşaması zor, kültürel açıdan geri kalmış, kuralsız olarak gösterilmiştir.

Oryantalizmin medyada yeniden üretildiği bir diğer alan da reklamlardır. Tüketim kültürünü destekleyen ve Batılı kapitalist devletlerden temelini alan reklamlar tüketimi cezbedecek şekilde ben ve öteki algısını yaratma mantığı içinde üretilmektedir. Küresel içecek markası Coca Cola reklamlarında Doğulu kadın için kurtarıcı Batı (Uydur, 2019), MNG Kargo ve Turkcell reklamlarında ise Doğu'ya karşı üstün Batı (Tanyıldızı ve Kaya, 2018) oryantalist anlamlarının üretildiği görülmektedir.

Oryantalizmin ideoloji, dil ve söylem kullanımı bakımından en yoğun üretildiği medya alanlarından bir diğeri de haberlerdir. Osmanlı'nın modernleşme döneminde Avrupa'da çıkarılan Hürriyet (1868-1869) gazetesi dönemin siyasetini takip etmenin dışında Avrupa'nın Doğu'ya ilişkin bakışında Doğu ve Türkler gaddar ve vahşi olarak tanımlanmaktadır (Akkaya, 2022) Fransa'nın Le Monde gazetesinin 2020-2022 yılları arasında yayınlanan haber içeriklerinde İslam ve Müslüman kimliklerinin terör, kaos, korku, şiddet gibi negatif tanımlamalarla bir arada kullanıldığı; İslamofobi'nin gazetenin haber politikasında bir propaganda aracına dönüştüğü görülmektedir (Tonga, 2023).

Suriye iç savaşının başlamasıyla birlikte gündemde kendine en çok yer bulan göç haberleri incelenmiş, haberlerde oryantalist söylemlerle Suriyeli mültecilerin haber dilinde ötekileştirildiği bulgulanmıştır (Keleş, 2022). Sosyal medyada Covid-19 döneminde Twitter'da Türkiye tarafından geliştirilen Turkovac aşısı üzerine yapılan yorumlar self-oryantalist bağlamda incelenmiştir. Araştırmada, Türkler'in bilimsel yönden Batı'ya karşı geride kaldı söyleminin yanında yerli aşığı yönelik içeriklerde de alaylı bir dil kullanıldığı bulgulanmıştır (Çankal, 2021).

Geleneksel gazete ve dergi yayıncılığının etkili mesaj aktarma türlerinden olan karikatür, medyanın teknolojik değişimine ayak uydurarak web ortamında illüstrasyon sanatı altında varlığın devam ettirmektedir. Hem karikatür hem de illüstrasyonlar

oryantalist ve self oryantalist zihniyetin yeniden üretiminde kullanılmaktadır. 2009-2018 yılları arasında Charlie Hebdo Dergisi'nin Twitter'da yayınlanan karikatürleri bu bağlamda oryantalist söylemde İslamofobi temelli olarak Müslümanları başörtülü, kirli sakallı, siyah tenli (Koçer ve Yazıcı, 2018); derginin Instagram hesabına yönelik yapılan araştırmalarda ise Doğulu Müslüman kadınlar çirkin, mutsuz, tesettürlü ve çağdışı Müslüman kadın temsili ile üretilmiştir (Yeşilyurt vd., 2022). Penguen, Leman ve Uykusuz gibi mizah dergiciliği alanında öne çıkan Türk dergilerinin 2014 yılında yayınlanan içeriklerinde yapılan araştırmalarda da İslamofobik olarak Müslümanlık ile sapık ve yobazlık özelliklerinin bir arada bulunduğu karakterlerin bir arada üretildiği görülmektedir (Akıner ve Mencet, 2016). Leman dergisinin 2018 yılında yayınladığı içeriklerde ise İslam diniyle alakalı karikatürlerin %86,4 oranında olumsuz içerik ürettiği, dini figür ve sembol kullanımında Müslümanlar'ın zorba, cahil, küçük olarak temsil edildiği belirlenmiştir (Mutlu, 2019).

2. Araştırma Bölümü

2.1. Araştırmanın Amacı, Çalışmayı Yönlendiren Temel Problem ile Araştırma Soruları

Bu çalışma karikatürler aracılığıyla Batı'nın Doğu kültürlerine yönelik zihniyet yapılarını ve Doğu'nun konumlandırılmasına ilişkin oryantalist olarak üretilen temsil biçimlerini 7 Ekim İsrail-Filistin çatışmaları üzerinden ele almaktadır. Bu kapsamda makalede İngiliz The Guardian web haber sitesinde çatışmaların başladığı ilk bir ayda konuyla ilgili üretilen karikatür ve illüstrasyonlardaki oryantalist mit anlamların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Ronald Barthes'in göstergebilimsel analiz tekniğinin kullanıldığı çalışmada üretilen görsel içeriklerde "Orta Doğu ve Doğu'ya ilişkin olarak üretilen oryantalist mit anlamlar nelerdir?" problemine cevap aranmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

A.S.1: The Guardian web sitesinde İsrail-Filistin çatışmalarına ilişkin üretilen karikatür ve illüstrasyonlarda Orta Doğu, Doğu ve Filistinlilere ilişkin üretilen mit anlamlar nelerdir?

A.S.2: The Guardian web sitesinde İsrail-Filistin çatışmalarına ilişkin üretilen karikatür ve illüstrasyonlarda Batı'ya ve İsrail'e yönelik olarak üretilen mit anlamlar nelerdir?

2.2. Araştırmanın Önemi

Oryantalizm ve medya iletişim çalışmalarında farklı boyutlarıyla ele alınan, literatürde dönemsel olarak akademik üretimi devam eden konular içinde yer almaktadır. Batı'nın Doğu'ya ilişkin ideolojik bakış açısını anlama ve açıklama çabası olarak oryantalizm, bu bağlamda dizi ve çizgi filmler (Arslan ve Temel, 2023; Sarı vd., 2019 ; Yazıcı, 2014), sinema eserleri (Beyazyüz, 2017; Fidan, 2021; Medin, 2019; Satır ve Özer, 2018; Türkmen ve Özçınar, 2020), tanıtım filmleri (İlhan ve Mazıcı, 2022), reklamlar (Uydur, 2019; Tanyıldızı ve Kaya, 2018), haberler (Akkaya, 2022; Keleş, 2022; Tonga, 2023), Twitter (Çankal, 2021; Koçer ve Yazıcı, 2018) ve Instagram içerikleri (Yeşilyurt vd., 2022) ile dergiler boyutunda (Akıner ve Mencet, 2016; Mutlu, 2019) incelenmiştir. Bu makale oryantalizm ve medya alanında yapılmış olan çalışmalardan iki boyutta farklılaşmaktadır. Bunlardan ilki veri kaynağı olarak web ortamında haber yayın yapan uluslararası The Guardian Gazetesi'nin seçilmesi ve uluslararası haber üretim ve tüketim ağı içinde yer alan bir medya kurumunun ürettiği ve yayınladığı karikatür ve illüstrasyonların araştırma nesnesi olarak seçilmesidir. Çalışmanın oryantalizm ve medya konulu çalışmalardan ayrışan bir diğer yönü de gazetenin web sayfasında yayınlanan karikatür ve illüstrasyonlarda tematik olarak güncelliğini de koruyan İsrail-Filistin çatışmalarıyla ilişkili veri kaynakları üzerinden çalışmanın yürütülmüş olmasıdır. 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan çatışmaların Batı'nın önde gelen haber kaynaklarından biri olarak da kabul edilen The Guardian Gazetesi'nin karikatür ve illüstrasyon içeriklerinde ele alınma biçimlerinin incelendiği bu çalışma, aynı zamanda Batı medyasının söz konusu çatışmalara ilişkin olarak yaratmaya çalıştığı kamuoyunu göstermesi bakımından da önemlidir.

2.3. Araştırmacının Veri Kaynağının Belirlenmesi: Evren ve Örneklem

Batı kaynaklı karikatür ve illüstrasyonlar üzerinden üretilen oryantalist mit anlamların ortaya çıkarılması ve yorumlanmasını amaçlayan bu çalışmada ana veri kaynağı olarak İngiliz The Guardian Gazetesi'nin haber sitesi (<https://www.theguardian.com/europe>) kullanılmıştır. 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan İsrail-Filistin çatışmaları araştırmanın zaman başlangıcı olarak kabul edilmiş, çatışmaların başladığı ilk bir ayda üretilen karikatür ve illüstrasyonlar araştırma evreni kapsamına çekilmiştir. Site içinde “Cartoon october 2023” ve “Cartoon november 2023” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan aramalar sonucunda kapsam içine giren amaçsal örnekleme

yöntemiyle çekilen 26 görselden araştırmanın temel sorunsalına cevap verebilecek nitelikte olan 13 karikatür ve illüstrasyon örneklem büyüklüğü olarak kabul edilmiştir.

Tablo 1:

The Guardian Web Sitesinde 7 Ekim-7 Kasım 2023 Tarihleri Arasında Üretilen Karikatür ve İllüstrasyonlar

Tarih	Konu	Karikatürist	Tarih	Konu	Karikatürist
9.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Ella Baron	23.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Ella Baron
9.Eki.2023	Küresel çevre sorunu	Ben Jennings	25.Eki.2023	İngiltere iç siyaseti	Martin Rowson
11.Eki.2023	İngiltere iç siyaseti	Martin Rowson	25.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Nicola Jennings
11.Eki.2023	İngiltere iç siyaseti	Sarah Akinterinwa	27.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Ben Jennings
12.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Ben Jennings	28.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Martin Rowson
13.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Nicola Jennings	29.Eki.2023	İngiltere iç siyaseti	Nicola Jennings
15.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Nicola Jennings	31.Eki.2023	İngiltere iç siyaseti	Ben Jennings
16.Eki.2023	İngiltere iç siyaseti	Billy B	1.Kas.2023	Uluslararası siyaset	Martin Rowson
17.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Ella Baron	2.Kas.2023	İngiltere iç siyaseti	Ella Baron
18.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Martin Rowson	3.Kas.2023	İngiltere iç siyaseti	Ben Jennings
20.Eki.2023	Sosyal medya	Ben Jennings	4.Kas.2023	İngiltere iç siyaseti	Martin Rowson
20.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Martin Rowson	6.Kas.2023	İsrail- Filistin çatışması	Ella Baron
22.Eki.2023	İsrail- Filistin çatışması	Ben Jennings	7.Kas.2023	İngiltere iç siyaseti	Ben Jennings

Tablo 1’de de görüldüğü gibi The Guardian web sitesinde 7 Ekim-7 Kasım 2023 tarihleri arasında 13 karikatür İsrail-Filistin çatışmasına yönelik içerik özelliği ile örneklem büyüklüğünü oluşturmaktadır. Savaşın devam etmesi göz önüne alındığında çalışmanın evren büyüklüğü net olarak çizilememiş, çatışmaların başladığı ilk bir ay dışında kalan araştırma evreni, devam eden savaş koşulları ve içeriklerin hale üretilmeye devam etmesinden dolayı sınırlılık olarak kabul edilmiştir.

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada görsel verilerin analizinde sıklıkla kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden olan Ronald Barthes’in göstergebilimsel çözümleme tekniği kullanılacaktır. Göstergeleri inceleyen göstergebilim bir bilim dalıdır ve insanların göstergeler oluşturarak o göstergelerle sistem kurmasını ve bunlar aracılığıyla oluşturulan iletişimi araştırır (Demir, 2009, s. 26). Toplum bilimsel olarak hayatın her alanında artan imge kullanımı mesaj üretim biçimi olarak politik ve kültürel propagandayı da bir iletişim aracına dönüştürmüş, medyatik imge türleri ortaya çıkmıştır. İdeoloji ve söylem de taşıyabilme özelliğine sahip olan imgeler anlamlandırılarak analiz edilebilmektedir. Bu analizlerde imgenin baştan çıkarıcı özelliklerinin dışında, mesajı üreten ve

yorumlayanların sahip oldukları stereotipler, bilinç ve bellek yapılar da anlamın ortaya çıkmasına katkı sunmaktadır (Yücel, 2013, s. 70).

Göstergelerin anlamlandırılması ve yorumlanması şeklinde özetlenebilecek olan göstergebilimin tarihsel geçmişi sanat tarihinde Eski Yunan ve Romalılar dönemine kadar geriye gitmektedir. 1920’lerden itibaren sanat alanında bir yönetime doğru dönüşen göstergebilim, 1960’lardan itibaren sinema, reklam, televizyon ve resim gibi imgesel formlarda da kullanılmaya başlamıştır (Yücel, 2013, s. 73,77). Alanın öncü isimlerinden olan Barthes, uygulamalı yorumlama getiren ve kurucu isimlerinden biri olarak da kabul edilen Saussure’un dilbilimsel yorumlama yöntemini geliştirerek alana katkı sunmuştur.

Anlam göstergebilimin en önemli tartışma konularından biridir. İmgeler açık ya da kapalı olarak temsil değeriyle anlamı taşırlar. İmge-anlam ilişkisi onu üreten kişinin kullanma biçimine, imgenin ne tür iletişim aracı kullanılarak kime yönelik olarak üretildiğine ve alıcısının sosyo-kültürel bilinç düzeyine göre farklı anlamlar üretebilme özelliğine sahiptir (Yücel, 2013, s. 94). Ronald Barthes’e göre gündelik hayattaki herhangi bir öğeden, güzel bir sanat yapıtına kadar her şey göstergebilim içerisinde analiz edilebilir (Karaman, 2017, s. 31). Toplumsal gereklilik olarak dil dışı ve dilsel unsurları birlikte kullanan göstergebilim, göstergeleri görsel imgeleri dışında anlamı oluşturan tarihsel ve kültürel diğer öğeleri de içine alarak analiz etmektedir (Bircan, 2015, s. 22,23). Anlam göstergebilimsel açıdan Barthes’te düz, yan ve mit anlam boyutunda ortaya çıkar. *Düz anlam*, anlamın ortaya çıktığı ilk aşamadır. İmgenin duyu ile algılanması gösteren, gösterenin zihinde yaratmış olduğu ilk çağrışım ise gösterileni ortaya çıkararak düz anlamı inşa eder. *Yan anlam* ise düz anlamın gösterge düzeydeki anlamsal detaylarına gösteren olarak bakar. Gösterilen ise kültür ve tarihten destek alınarak yapıyı parçalara ayırarak anlam birimleri görünür kılınarak elde edilir. Yan anlamda gösterilenler açıklanırken aynı zamanda gösterenin taşımış olduğu ideolojiler de ortaya çıkabilmektedir. Bu aşamada ideolojik bir boyut kazanmış olan gösterge *mit anlamın* oluşmasına katkı sunmaktadır. Tarihsellik ve kültürel uzlaşma ideolojik anlama; olağanlık, sıradanlık ve normallik kazandırmakta, anlam zamanla kültür içinde “normalleşmektedir” (Çam, 2015, s. 297-298).

Düz anlamdan başlayarak yan ve mit boyutlarında ortaya çıkan anlam toplum ve kültüre bağlı makro düzeyde olduğu kadar bireysel bilinç ve algılama düzeyinde herkesin

zihninde farklı boyutlarda çözümlenmektedir (Karaman, 2017, s. 31). Anlam mit düzeyine taşındığında bu tür bireysel farklılıklarından sıyrılarak toplumda egemen olan ideolojiyi temsil değerine doğru dönüşür (Yılmaz, 2020, s. 9).

2.5. Araştırma Kapsamında Elde Edilen Bulgular

Bu aşamada görseller düz, yan ve mit anlam düzeyinde analiz edilmektedir.

Şekil 1:

“Ella Baron on conflict in Israel and the Gaza Strip”

Kaynak: (Baron, 2023a)

Ella Baron tarafından İsrail-Filistin çatışmaları başladıktan iki gün sonra çizilen karikatür düz anlamda kapalı bir mekân olan mutfakta korkudan saklanan kız ve erkek çocuklarını ve dışarda devam eden savaşı göstermektedir. Yan anlama bakıldığında görsel ikiye eşit parçaya ayrılmıştır. Birbirinden ayrı şekilde çizilen bu iki resim hem iç hem de pencereden görülen dış mekân özellikleri bakımından birbirine oldukça yakındır. İç detaylarda mutfakların tasarımları, kullanılan eşyalar, mutfakların genel atmosferine hâkim olan karanlık her iki taraf için de benzerdir. Bu benzerlik dış mekânda savaşın şiddetini ve yıkım gücünü göstermek bakımından da birbiriyle tutarlıdır. Resmin sağ tarafı savaşın da taraflarından olan Filistin’i masanın altında saklanan ulusal bayraklarının renklerini üzerinde taşıyan kırmızı baş örtüsüyle bir kız çocuğu; sol tarafı ise savaşın diğer tarafı olan İsrail’i ulusal bayrağının renklerini taşıyan erkek çocuğu temsilleri üzerinden vermektedir. Mutfak masası her iki tarafta eşit düzeyde savaş başlamadan hemen önce çocukların neler yaptığını ilişkin detayları göstermektedir. Annesi ve babasıyla mutlu bir aileye sahip olan İsrailli erkek çocuk normalde yemek hazırlamak ve yemek yemek için kullanılan mutfakta bu mutlu ailenin resmini çizmekte ve kendi kişisel gelişimine, eğitimine ara vermeden

çalışmakta iken; Filistinli kız çocuğu ise mutfağa yeme-içme gibi temel ihtiyacını karşılamak için gelmiştir. Pencereden gösterilen savaş birbiriyle eşit düzeyde güvenlik gücüne sahip İsrail ve Filistin güçleri arasında gerçekleşmekte ve bu savaş her iki tarafın halklarını da eşit düzeyde etkilemektedir. Bu bağlamda karikatür oryantalist bir okumayla “savaş, askeri bakımdan birbiriyle eşit; kültürel olarak da kendi geleceğine ve eğitimine yatırım yapan İsrail ile yeme-içme gibi temel ihtiyaçları dışında çok da bir kaygısı olmayan Filistin arasında gerçekleşmektedir” mit anlamlarını üretmektedir.

Şekil 2:

“Ben Jennings on The Deadly Cycle of Violence in The Middle East”

Kaynak: (Jennings, B., 2023a)

Savaş başladıktan yaklaşık bir hafta sonra Ben Jennings tarafından çizilen karikatür düz anlamda çatısı olmayan bir bina ve bu binada yaşayan aileler ile askeri güçleri; gösterilen boyutunda da savaşın bölge haklarında yarattığı korku ve endişeyi göstermektedir. Yan anlam bakımından çatısı olmayan beton bina iç içe olan İsrail ve Filistin toprakları ve bu bölgede yaşayan halkları temsil etmektedir. Bina panoptikon tarzındadır ve pencereleri dışa açıktır. Binanın iç duvarları bu topraklarda yaşayan kültürlerin devlet güçlerinin büyüklüğünü temsil edecek şekilde İsrail devletinin simgesi olan İsrail bayrağını daha büyük, Filistin bayrağını ise İsrail bayrağının üçte biri bile olmayacak şekilde göstermektedir. Açık hava hapisanesi olan bu topraklarda hem İsrail hem de Filistin halkları eşit koşullarda savaşa maruz kalmakta ve bu savaştan eşit düzeyde etkilenmektedir. İsrail devletinin askeri güçleri ile siyah bereleri ve Hamas'ı temsil eden yeşil beyaz bandajlı silahlı güçler hem sayı hem de askeri güç bakımından eşit bir şekilde açık hava hapisanesini kana bulamaktadır. Yıllardır devam eden bu savaş her iki taraf için de bir çıkmaza dönmüştür. Birbirlerine komşu olan, eşit koşullarda yaşayan İsrailli ve

Filistinli aileler de bu coğrafyaya hâkim olan savaş koşullarında tedirgin ve korku içinde olan biteni izlemektedir. Karikatür “İsrail ve Filistin arasında yaşanan bu savaş birbirine denk iki askeri güç arasında gerçekleşmekte ve İsrail ve Filistin hakları savaş koşullarından eşit düzeyde etkilenmektedir” mit anlamlarını üretmekte, savaşı ortaya çıkaran tarihsel gerçeklikler ve bölge halklarının savaştan etkilenme koşullarını gizlemektedir.

Şekil 3:

“Nicola Jennings on The Innocent People Caught up in The Israel-Gaza War”

Kaynak: (Jennings, N., 2023a)

Nikola Jennings tarafından üretilen karikatür “İsrail-Gazze savaşında kaçırılan masun insanlar” başlığını taşımaktadır. Düz anlamda gösteren yıkıntılar içinde ağır silahlı olan yüzü kapalı bir askeri, gösterilen olarak da her an saldırmaya hazır, güçlü bir Hamas üyesini göstermektedir. Yan anlam bakımından görselde savaşın yarattığı yıkım gücü ve bu savaşa neden olan silahlı Hamas üyesi askeri gösterilmektedir. Asker savaşın yarattığı yıkıntıların ortasında binalardan ve enkazdan daha büyük olarak çizilmiştir. Asker bu büyüklük ve gücünü kendisini korumak için kaçırdığı masum İsrail vatandaşları ile masum Filistin halkından almaktadır. Savaştan kaynaklanan ağır enkazlarda sadece binalar hasar görmüştür. Bu enkazlarda yaralanan ya da ölen herhangi bir insan yoktur. Bu enkazın nedeni de elinde ağır silahları ve masum rehineleri bulunan Hamaslı askeri güçlerdir. İsrail ise sadece askeri hava güçleriyle bölgenin üzerinde uçuş gerçekleştirmektedir. Filistin ve İsrail’in toraklarını ve gökyüzünü kana bulayan esasında Hamastır. İsrail sadece kaçırılan rehineler için bölgede kontrol amaçlı uçuşlar yapmaktadır. Bu bağlamda karikatür mit olarak “İsrail-Filistin savaşının esas kaynağı ve sorumlusu Hamas’tır” anlamını üretmektedir.

Şekil 4:

“Nicola Jennings on The Warning Leaflets and Bombs Falling on Gaza”

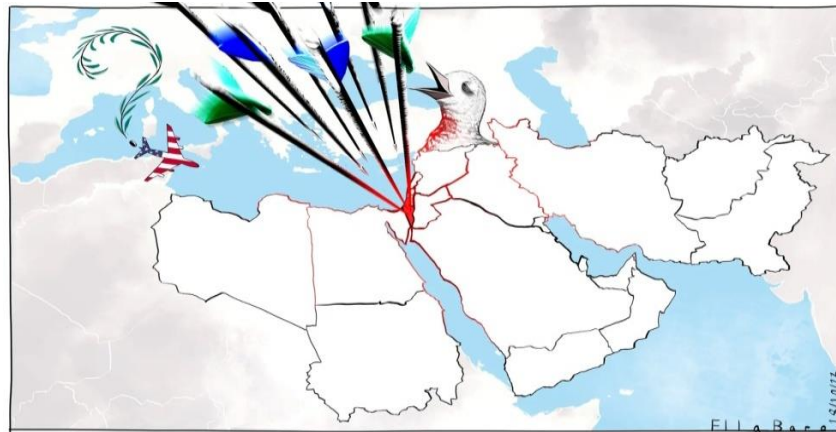

Kaynak: (Jennings, N., 2023b)

Nikola Jennings tarafından çizilen “Gazze’ye düşen uyarı broşürleri ve bombaları” başlıklı karikatür düz anlamda Gazze semalarında süzülen bombaları ve uyarı broşürlerini göstermektedir. Yan anlamda ise Gazze sapasağlam bir şekilde arkada planda durmaktadır ve bölge henüz hiçbir zarar görmemiştir. İsrail tarafının Gazze’ye yönelik olarak havadan yapılacak askeri müdahalelerin hedefi “For Hamas only” mesajı ile sadece Hamas’tır, gönderilen bombalar sadece Hamas’ı etkisiz hale getirmek için atılacaktır. İsrail tarafı aynı zamanda beyaz-yeşil kağıtlarla halka “Civilians only flee” mesajını göndererek masum sivillerin bölgeyi terk etmelerini istemektedir. Gazze semalarını ağır ve etkili silahlar ve askeri mesajlarla dolduran şiddetin ve mesajın kaynağı olan İsrail ise görselde gizlenmektedir. Karikatür mit olarak “İsrail bu coğrafyayı kana bulayan Hamas’ı etkisiz hale getirirken, masum sivillere dokunmamaktadır” anlamını üretmekte, savaşın yarattığı yıkımı, enkazları ve insani ölümleri gizlemektedir.

Şekil 5:

“Ella Baron on The Danger of Wider Escalation in The Middle East”

Kaynak: (Baron, 2023b)

“Orta Doğu’da daha büyük çaplı bir tehlikenin tırmanışı” başlıklı karikatür düz anlamda Orta Doğu haritası üzerinde çizilmiş kanadından vurulmuş beyaz bir güvercin göstermektedir. Yan anlamda ise haritada Arap Yarımadası, Kuzey Doğu Afrika, Kafkaslar bölgesi ile Afganistan-Pakistan ülkelerini içine alan beyaz bir güvercin çizilmiştir. Çizilen alan Soğuk Savaş döneminden başlayarak çatışma ve savaşların bitmediği sorunlu bir coğrafya olan Orta Doğu gerçekliğini görmezden gelerek, bu alanı barışı temsil eden beyaz güvercin ile göstermektedir. 7 Ekim tarihinde başlayan İsrail-Filistin çatışması bu coğrafyada bundan sonra ortaya çıkabilecek olan daha büyük çatışmaların başlangıcı; Orta Doğu’da hâkim olan “barış ve İstikrarın” ise yara alması şeklinde verilmektedir. Çizilen coğrafya üzerinde neden olan huzursuzluklar, tarihsel olarak yaşanan savaş ve istikrarsız durumlar görmezden gelinerek, 7 Ekim çatışmalarına kadar her şey normal ve herkes barış içinde bu coğrafyada yer almaktaydı algısı yaratılmaktadır. Huzur ortamının bozulmasında İsrail’in bayrağının rengini taşıyan mavi ve Hamas’ın bayrağının zemininde yer alan, resmi rengi olarak da bilinen yeşil oklar eşit düzeyde sorumludur. Kanadından ve boynundan yaralanan barış güvercininin artık bu coğrafyada hayatta kalması mümkün değildir. İsrail’in almış olduğu bu yarada ona yardımcı olacak olan kurtarıcı ülke, uçağıyla gelen Amerika Birleşik Devletleri ile uçağın ucundaki yeşil kuyruğun peşine takılıp gelecek olan Avrupa ülkeleri olacaktır. Karikatür mit olarak “Orta Doğu’daki barış ve güvenlik Hamas’ın İsrail’e saldırısıyla bozulmuştur, bölgede barış ve istikrarı Amerika Birleşik Devletleri sağlayacaktır” anlamını yeniden üretmektedir.

Şekil 6:

“Martin Rowson on Joe Biden’s Visit to Israel “

Kaynak: (Rowson, 2023a)

“Jon Biden’ın İsrail’e ziyareti” başlıklı karikatürde düz anlamda elinde kibritle ateş yakmaya çalışan bir çocuk, onun yaramazlıklarına öfkelenen bir adam ve elindeki sapanlarla kaosu ortasında duran şeytan görünümündeki bir siüet görülmektedir. Yan anlamda demir parmaklıklar arasında bulunan ve İsrail Devlet Başkanı Netanyahu’ya oyuncak olarak verilen “West Bank” yani Batı Şerria ve çevresinde düzen bozulmuştur. Netanyahu’nun Amerikan Devlet Başkanı Biden’den izin almadan oyun alanının dışına çıkması ve ona sormadan kullanmış olduğu askeri güç Netanyahu’nun elindeki kibrit kutusu ile temsil edilmiştir. İsrail Devlet Başkanı hem İsrail’deki hem de Orta Doğu’da ortaya çıkan çatışma ve savaşta bir çocuk kadar masumdur. Tüm bu düzensizlik ve resmin önemli bir kısmını kaplayan savaş halinin esas sorumlusu Hizbullah Lideri Nasrallah’dır. Orta Doğu’da ortaya çıkan yıkım, savaş ve ölümler siyah dumanların arasından yükselen, kara bir zihniyete de sahip olan Hizbullah yüzünden çıkmaktadır. Nasrallah aynı zamanda elinde tuttuğu Filistinlilerin kendilerini savunmak için kullanılan sapanların da sahibidir ve İsrail-Filistin çatışmalarının arka planında Hizbullah’ın politikaları yer almaktadır. Görsel mit olarak “İsrail-Filistin savaşında Netanyahu masumdur, savaşın ortaya çıkması ve büyümesinin arkasında Hizbullah lideri Nasrallah vardır” anlamını üretmektedir.

Şekil 7:

“Martin Rowson on US Attempts to Stop The Israel-Hamas War Widening”

Kaynak: (Rowson, 2023b)

“ABD genişleyen İsrail-Hamas savaşını durdurmaya çalışıyor” başlıklı karikatür düz anlamda kaos ve savaş ortamında yer alan ABD Devlet Başkanı Biden, İsrail Devlet Başkanı Netanyahu, İngiltere Devlet Başkanı Rishi Sunak, İran Devlet Başkanı Ali Hamaney, Rusya Devlet Başkanı Putin, Macaristan Devlet Başkanı Viktor Orban ve İngiliz

İşçi Partisi Lideri Keir Starmer'ı göstermektedir. Yan anlamda Orta Doğu ateş ve çatışma altındadır. Bu savaşın kötülükleri giydikleri siyah elbiselerden de anlaşılacağı gibi İran, Rusya ve Macaristan'dır. Savaşın yaramaz çocuğu İsrail ve ona çengelli iğne ile tutturulan en az Netanyahu kadar sorun çıkaran İngiltere Devlet Başkanı Rishi Sunak'ın da başarısız olan politikaları Amerika tarafından üstlenilmekte ve taşınmaktadır. Amerika'nın da artık dayanacak gücü kalmamıştır. Amerika dışında bölgede sorun çözücü rolde olan İngiliz İşçi Partisi Lideri Keir Starmer de masumların ve çocukların kurtarıcısı olarak Biden'a destek vermektedir. Her ne kadar yaramazlıkları ile sorun çıkarsalar da Netanyahu; Sunak, Biden ve Starmer gibi güvenle ilişkilendirilen mavi ve tonlarında kıyafetleri ile Orta Doğu'da huzur ve güvenliği temsil etmektedir. Görsel "Orta Doğu'da savaşın ve kötülüğün kaynağı İran ve yandaş ülkeleridir. Amerika Birleşik Devleti Orta Doğu'da düzenleyici unsurdur" mit anlamını üretmektedir.

Şekil 8:

"Ben Jennings on The Humanitarian Crisis in Gaza"

Kaynak: (Jennings B. , 2023b)

"Gazze'de insanlık krizi" başlıklı karikatür diğer karikatürlerden farklı olarak Gazze halkını konu almaktadır. Düz anlamda görsel hapsedikleri bir çukurdan yaşanan savaşı izleyen kadın ve çocuklardan oluşan kalabalık insan kitlesi ve silahlı Hamas üyelerini göstermektedir. Yan anlamda karikatür ateş altında, cehenneme dönmüş ve ağır bombardıman altındaki Gazze; masum kadın ve çocuklar için bir mezara dönecektir mesajı vermektedir. İsrail'in bu kadar yoğun sivil halk bulunmasına rağmen bölgeyi ağır bombardıman altında tutmasının nedeni; sivillerin arasına gizlenmiş, ağır silahlarıyla her an İsrail için bir tehdit unsuru olan eli kanlı Hamaslı teröristlerdir. Gazzeliler'in korku içinde baktığı ve gökyüzünü kana bulayan şiddetin bir tarafı da olan İsrail görselde açık ve

düz anlam boyutunda verilmemekte, gizlenmektedir. Buna karşın Hamas masum halkın arasında gizlenerek her an terör ve şiddet eylemlerini gerçekleştirmek için hazır bekler vaziyette, eli kanlı terörist olarak açık olarak verilmektedir. Karikatür “Hamas masum insanları kalkan olarak kullanan eli kanlı bir terör örgütüdür” mit anlamını üretmektedir.

Şekil 9:

“Ella Baron on London Protests Over The Israel-Hamas War – Cartoon”

Kaynak: (Baron, 2023c)

“İsrail-Hamas savaşına ilişkin Londra’daki protestolar” başlıklı karikatür düz anlamda ellerinde bayrak ve dövizlerle metroda savaş karşıtı protestolara katılan eylemcileri göstermektedir. Yan anlamda karikatür yatay olarak “Please mind the gap (Lütfen boşluğa dikkat ediniz)” uyarısı ile ikiye ayrılmıştır. Bu ayrım protesto eylemlerine katılan ve elinde “Özgür Filistin (Free Palastine)” ve “Onları eve getir (Bring Them Home)” pankartı taşıyan her göstericinin masum İngiliz vatandaşı olmadığının gösterilmesi için kullanılmıştır. Eylemcileri taşıyan metroya Birleşik Krallık renkleri olan kırmızı, beyaz ve mavi renkleri hakimdir. Birleşik Krallık’ta iyi niyetlerle yapılan İsrail-Filistin savaşına karşı olarak eylemlere katılan herkes gerçek bir savaş karşıtı değildir. Eylemciler arasında gerçek yüzlerini ve niyetlerini tıpkı ellerindeki pankartlarla gizledikleri gibi saklayan “şeytan görünümlü” insanlar da bulunmaktadır. Bu kişiler ise Orta Doğu kökenli olduklarını belli edecek şekilde esmer tenli, kıvrıkcık saçlı Doğu insanıdır. Karikatür; “İsrail-Filistin Savaşı’na karşı yapılan her protesto eylemi gerçekten savaş karşıtlığı için düzenlenmiyor, eylem ve eylemcilerin bir kısmı savaşa hizmet eden Doğu insanı” mit anlamını üretmektedir.

Şekil 10:

“Nicola Jennings on Monday’s Hamas Hostage Release”

Kaynak: (Jennings, N., 2023c)

“Pazartesi günü Hamas rehineleri serbest bırakıldı” başlıklı karikatür düz anlamda yaşlı bir kadın ile Hamas üyesi bir adamın el sıkışmalarını göstermektedir. Yan anlamda görsel Hamas’ın 7 Ekim olaylarında esir olarak tuttuğu 85 yaşında ve sağlık sorunları olan İsrail vatandaşı Yocheved Lifshitz’in serbest bırakıldığı sahneyi canlandırmaktadır. Bu canlandırmada Hamas üyesi ağır öldürücü silahı olan, siyah giyinen, yüzünü gizleyen ama çizilen göz detayıyla bu dış görünümünün altında aslında bir “şeytan” taşıyan eli kanlı ve yalancı bir teröristtir. Lifshitz’in serbest bırakılma sahnesinde Hamas’ın rehinelere anlayışlı, kibar davranması ve Lifshitz’in serbest bırakıldıktan sonra yaptığı “Hamas militanlarının kendilerine iyi davrandığı ve rehin tutuldukları süreçte tıbbi destek aldıkları” (Independent, 2023) yönündeki açıklama gerçeği yansıtmamaktadır. Karikatür mit olarak “Hamas eli kanlı, yalancı bir terör örgütüdür” anlamını üretmektedir.

Şekil 11:

“Ben Jennings on The Israel-Hamas war”

Kaynak: (Jennings, B., 2023c)

“İsrail-Hamas savaşı” başlıklı karikatür düz anlamda boş bir yemek masası başında savaşı izleyen Filistinli çekirdek bir aileyi göstermektedir. Yan anlamda Filistinli ailenin artık bir evi bulunmamaktadır. Enkazlar arasında devam eden yaşamları gösterilenden çok daha vahim ve insanlık dışı olmasına rağmen görsel bize bu büyük yıkım yerine özenle ve modern tarzda moloz parçalarından oluşturulmuş bir zemin ve bir yemek masasının başında toplanıp yemeğin gelmesini bekleyen, savaş koşullarının zorluğundan çok dışarda yemek yemeye gitmiş bir aileyi göstermektedir. Filistinli ailelerin İsrail bombaları ile yıkılan evleri gerçeklikten uzak romantikleştirilerek çizilmekte, bu yıkımlar esnasında hayatını kaybeden Filistinlilere ilişkin hiçbir detay ise gösterilmektedir. Çizim ile Filistinliler hayattadır ve savaşın büyümesinden endişelenmekte ve korkmaktadırlar. Bunun dışında bölgede insani bir sorun bulunmamakta, bu mesaj da Filistinli babanın sesiyle “It looks like we won’t be hungry for much (Görünüşe göre daha uzun süre aç kalmayacağız)” şeklinde verilmektedir. Karikatür Gazze’de yaşanan insanlık dramını göstermemekle birlikte Filistin halkının evlerini başlarına yıkan, açlık ve sefaletle baş başa kalmalarının nedenini, Filistinli ailenin korkusunun kaynağı olan ağır savaş füzelerinin kim tarafından atıldığını da gizlemektedir. İsrail bölgede şiddetin ve savaşın bir tarafı olarak değil de bir gölge olarak verilmektedir. Görsel Filistinlilerin yaşadığı insanlık dramını, parçalanmış aileleri, ölen binlerce masum insanı ve bu dramın kaynağını göstermek yerine Filistinli aileler bir arada korku içinde oturmuş savaşı izliyor şeklinde gösterilmekte, mit olarak “Filistinlilere bir şey olmaz, onlar her koşulda hayatta kalır” anlamını üretmektedir.

Şekil 12:

“Martin Rowson on Escalating Violence in The Middle East”

Kaynak: (Rowson, 2023c)

“Orta Doğu’da tırmanan şiddet” başlıklı karikatür düz anlamda metronun yürüyen merdivenlerini ve bu merdivenden inmeye ve çıkmaya çalışan siyasi aktörlerin karşılaşmalarını göstermektedir. Yan anlamda metronun yürüyen merdivenleri “Escalator Latest (en son yürüyen merdiven)” ifadesiyle aynı zamanda dünyanın işleyiş sistemine gönderme yapmak için kullanılmaktadır. Metronun içine hâkim olan askeriye yeşili ton aynı zamanda bu işleyişte askeri ve güvenlik konularının gündemin ana konusu olduğunu göstermektedir. Karikatürün sağ alt köşesine çizilen Dünya gezegeni kendisiyle özdeşleşen “mavi gezegen” özelliğinden uzaklaşarak savaşın rengi olan askeriye yeşiline dönüşmesinden korkmuş halde nereye gideceğini bilmemektedir. Dünyanın tamamında hâkim olan savaş korkusunun kaynağı ise yürüyen merdivenin üzerinde Orta Doğu merkezli olarak ADB-İran, İsrail-Filistin arasında yaşanan gerginliklerdir. Sol taraftaki yürüyen merdivende Avrupa, İngiliz İşçi Partisi Lideri Keir Starmer üzerinden verilmektedir. Avrupa Starmer’in de beden dilinin gösterdiği gibi içe kapanık bir şekilde Orta Doğu’da gelişen olaylardan üremekte ve kendini koruma altına almak istemektedir. Orta merdiven Orta Doğu’nun güçlü ve muhalif ülkesi İran ile Amerika’yı öfkeli bir şekilde karşı karşıya getirmektedir. Her iki ülkenin liderinin elinde bulunan gaz bidonlarıyla Orta Doğu’da olan ateşi daha da büyütebilecek bir potansiyele sahip olduklarını göstermektedir. İran ve Amerika arasında büyüyecek olan yangın hem Avrupa’ya hem de sağ merdivende ortaya çıkan İsrail-Filistin savaşına sıçrayarak yangının ve savaşın daha da büyümesine neden olacak büyüklüktedir. İsrail ve Filistin arasında çıkan savaş ise hem Netanyahu’nun hem de Hamas’ın kontrolünden çıkmış bir şekilde devam etmektedir. Karikatür mit olarak “Orta Doğu’da Üçüncü Dünya Savaşı patlamak üzere” anlamını üretmektedir.

Şekil 13:

“Ella Baron on Social Media and The War in Gaza”

Kaynak: (Baron, 2023d)

“Gazze’deki savaş ve sosyal medya” başlıklı karikatür düz anlamda sosyal medyada Gazze’deki savaşa ilişkin paylaşılan bir fotoğrafın verdiği mesaj ile bu mesajı alan kullanıcının tepkisini göstermektedir. Yan anlamda görselin detaylarına bakıldığında sosyal medyada paylaşılan fotoğraf yıkıntılar arasında devam eden savaşta saçları Filistin bayrağını temsil eden yeşil ve kırmızı renkli kurdeleler ile bağlanmış “Help Us?! (Bize yardım edin)” yardım çağrısında bulunan Gazzeli küçük kız çocuğunun mesajını göstermektedir. Sosyal medya kullanıcısı “How Should I Like This Post? (Bu gönderiyi nasıl beğenmeliyim?)” yorumuyla; sürpriz, sevgi, havai fişekler eşliğinde kutlama, yeme içme gibi olumlu emoji ve çıkartmaların arasından seçim yapmaya çalışmaktadır. Kullanıcı Gazze’de yaşanan insanlık dramını görememekte, olaya vereceği tepki seçenekleriyle duruma ne kadar duyarsız olduğunu ortaya koymaktadır. Karikatür mit olarak “Gazze’de yaşanan insanlık dramına dünya kamuoyu tepkisiz” anlamını üretmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Epistemolojik açıdan oryantalizm Batı’nın kendini konumlandırırken Doğu’ya ve Doğu’nun kültürüne yönelik olarak üretmiş olduğu bilgidir. Tarihsel ve kültürel olarak uzun bir geçmişe dayanan oryantalizm aynı zamanda Batı’nın başka toplumlardan ayrıştırırken kendisini görmesi; tanımlamalar yaparken karşı tarafı da ötekileştirmesi temeline dayanır. Oryantalizm ile Batı; siyasi, iktisadi ve kültürel iktidarı elinde tutan güç dengeleriyle ilişki içinde “değer odaklı” nesnellığe mesafeli, Batı’nın çıkarlarını önceleyen bilgi üretme kapasitesine sahiptir. Medya ve iletişim araçları da bu bilgi-iktidar dengesi içinde yerini alarak oryantalist zihniyeti yansıtan ideoloji ve söylemlerin oluşumuna katkı sunarlar.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra görsel medya teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle görsel mesajlar da değer odaklı bilgi üretimi zincirine dahil olmaya başlamıştır. Doğu artık temsil boyutuyla görsel medya için ideolojik bir malzemeye dönüşürken hem Doğu insanı hem de kültürel imgeler olumsuz özellikleriyle mesaj üretiminde yer almaya başlamıştır. Araplarla daha çok ilişkilendirilen Doğu erkeği; şehvet düşkünü, kana susamış, çapulcu, korsan, kurnaz (Said, 2017), medeniyet ve kadın düşmanıdır (Satır, 2023). Doğulu kadın ise kurtarılması gereken insandır (Uydur, 2019). İslam kültürünün hâkim olduğu bu topraklar gerici, çağ dışı (Arslan ve Temel, 2023); bu dine mensup Müslüman kimlikli kişiler terör, korku, şiddet ve kaostan da kaynağıdır (Tonga, 2023). Doğu'nun kültürel özellikleri aynı zamanda bu coğrafyaya gizemli, egzotik, bir hava katmakta ama aynı zamanda bu yaşam alanını güvenilmez yapmaktadır (Sarı vd., 2019). En modern ülkelerden olan Türkiye bile tarihte Selçuklu ve Osmanlı'dan gelen barbar ve despot bir kültüre sahip (Satır ve Özer, 2018; Yazıcı, 2014), adaletine güvenilmeyen (Fidan, 2021), yaşanılması zor, kültürel olarak geri kalmış (İlhan ve Mazıcı, 2022) Avrupalı olmaktan uzak (Anadolu, 2018) bir ülkedir.

Medya araçları ile üretilen ve mit düzeyinde temelini kültür ve tarihten alan bu anlamlar yeni medyanın imkân ve olanakları da kullanılarak Doğu'ya ilişkin gündem ve olaylarda yeniden üretim sürecine girmektedir. 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan ve devam eden İsrail-Filistin çatışmaları ile Batı'nın Doğu'ya ilişkin problemleri tanımlama, sorunlara yönelik olarak geliştirmiş olduğu duruş medyadaki "değerler sistemi" içinde medya ürünleriyle yeniden üretilmektedir. Bu kapsamda çalışmada The Guardian Gazetesi'nin web sitesinde çatışmaların ilk bir ayında üretilen karikatür ve İllüstrasyonlar Barthes'ci göstergebilimsel yöntemle düz, yan ve mit anlamlar boyutunda analiz edilmiştir. İncelenen 13 karikatürde savaş süresince başta Amerika olmak üzere Batı devletlerinin desteğini alan İsrail'in coğrafi olarak Doğulu olmasına rağmen hem yan hem de mit düzeyinde negatif anlam üretiminden uzak tutulduğunu göstermektedir. Karikatürlerde Gazze'nin yaşamış olduğu büyük insani dram gösterilmemekte, Filistinli sivil halkın ağır bombardımanlar altında hayatta kalma çabaları, yaşanan büyük yıkım, öldürülen masum insanlar karikatürlerde açık ya da örtük anlamlarla üretilmemektedir. Karikatürler büyük askeri güç ve teknolojiye sahip olan İsrail ile Filistin tarafını birbirine denk iki taraf olarak vermektedir. Gazze halkının yaşadığı ağır insani koşulların nedeni olarak da Hamas,

Hizbullah ve İran gibi Batılı devletlerin “kara listesinde” yer alan grup ve devletler esas neden olarak öne çıkarılmaktadır.

Karikatürler İsrail, Batılı ülkeler, Orta Doğu coğrafyası ve Filistin tarafı için farklı mit anlamları üretmektedir. Bu üretimler kullanılan göstergeler ve bu göstergeler ile üretilen yan ve mit anlamlarda ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda karikatürlerde **İsrail tarafının ele alınma özellikleri** göstergeler, üretilen yan ve mit anlamlar bakımından belli başlı özellikler taşımaktadır.

Kültürel olarak İsrail tarafının temsilinde kullanılan göstergeler: Erkek çocuğu (Baron, 2023a; Jennings, B., 2023a), İsrail bayrağının renkleri (Baron, 2023a, Baron, 2023b), İsrail bayrağı (Jennings, B., 2023a; Baron, 2023c), kipa (Jennings, B., 2023a), savaş uçağı (Jennings B., 2023a, Jennings, N., 2023b) tutsak siviller (Jennings, N., 2023a, Jennings, N., 2023c), ağır savaş roketleri (Jenings, N., 2023b; Jennings, B., 2023b; Jennings, B., 2023c) havadan atılan mesajlar (Jenings, B., 2023b), Başbakan Netenyahu (Rowson, 2023a; Rowson, 2023b; Rowson, 2023c) şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu göstergelerden karikatürlerde doğrudan İsrail tarafını gösterecek İsrail bayrağı, kipa ya da Başbakan Netenyahu gibi kültürel göstergeler toplam 5 karikatürde (%38,46) açık olarak kullanılırken; İsrail bayrağının mavi-beyaz renkleri, tutsak siviller, savaş uçakları ve roketler ya da havadan Gazze’ye atılan mesajlar gibi yan anlam boyutunda 8 (%61,54) karikatürde İsrail’in gizli olarak kullanıldığı görülmektedir.

Karikatürlerde İsrail tarafı için üretilen yan anlamlar: Karikatür ve illüstrasyonlarda İsrail tarafına ilişkin üretilen yan anlamlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- ✓ Annesi ve babasıyla birlikte mutlu bir aile içinde yaşayan, eğitimine ve kişisel gelişimine ara vermeyen İsrailli çocuk (Baron, 2023a)
- ✓ Açık hava hapishanesine dönen İsrail-Filistin topraklarında endişe ve korku içinde yaşayan İsrailli aileler (Jennings B. , 2023a).
- ✓ Hamas’ın her an öldürme tehlikesi altında yaşayan masum İsrail halkı (Jennings N. , 2023a)
- ✓ Şiddeti sadece Hamas için kullanan, masum sivil halka karşı hassas olan İsrail (Jenings, 2023b),
- ✓ Orta Doğu’daki barış ve huzuru bozan İsrail (Baron, 2023b),

- ✓ Kendisine verilen oyun alanından (Batı Şeria) çıkan ve Orta Doğu'da yaşanan şiddette bir çocuk kadar masum olan Netanyahu (Rowson, 2023a),
- ✓ Amerika Birleşik Devletleri tarafından taşınan ve bir yük olan yaramaz çocuk Netanyahu (Rowson, 2023b),
- ✓ Eli kanlı Hamas ile mücadele eden İsrail (Jennings, 2023b),
- ✓ Savaşın ve ağır yıkımların sorumlusu olarak gizlenen İsrail (Jennings, N., 2023b; Baron, 2023d)
- ✓ Orta Doğu'yu Üçüncü Dünya Savaşı'na doğru sürükleyen İsrail (Rowson, 2023b)

Karikatürlerde İsrail'e ilişkin ağırlıklı olarak olumlu ve İsrail'i devlet olarak haklı bir konuma getiren yan anlamların üretildiği görülmektedir. Bu durum aynı zamanda karikatürlerdeki İsrail'e ilişkin olarak mit anlamların da olumlu ya da hak temelli oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Karikatürlerde Filistin tarafına ilişkin kullanılan kültürel göstergeler ve üretilen yan anlamlara bakıldığında:

Kültürel olarak Filistin tarafının temsilinde kullanılan göstergeler: Kız çocuğu (Baron, 2023a; Jennings, B., 2023a, Jennings, N., 2023b, Rowson, 2023d), Filistin bayrağının renkleri (Baron, 2023a, Baron, 2023b, Rowson, 2023d), Filistin bayrağı (Jennings, B., 2023a; Baron, 2023c), Başlı örtülü kadın (Jennings, B., 2023a; Jennings, N., 2023a, Jennings, B., 2023b, Jennings, B., 2023c), yüzü kapalı ağır silahlı ya da eli kanlı Hamas üyesi (Jennings, B., 2023a ;Jennings, N., 2023a, Jennings, B., 2023b, Jennings, N., 2023c, Rowson, 2023b) ve Hamas'ın kullandığı yeşil rengi (Baron, 2023b) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu göstergelerden karikatürlerde Filistin tarafının Filistin bayrağı, başlı örtülü kadınlar, Hamas üyelerinin çizimi gibi 6 karikatürde (%46,15) açık göstergelerle; Filistin bayrağı ya da Hamas üyelerinin başlarına taktıkları yeşil bandaj rengi kullanılarak daha kapalı bir anlatımla Filistin tarafının kullanımı 3 karikatürde (%23,08) görülmektedir.

Karikatürlerde Filistin tarafı için üretilen yan anlamlar: Karikatürlerde Filistin tarafı için üretilen yan anlamlar ise şöyledir;

- ✓ Yeme-içme gibi temel ihtiyaçları için yaşayan Filistinliler (Baron, 2023a),
- ✓ Açık hava hapisanesine dönen İsrail-Filistin topraklarında endişe ve korku içinde yaşayan Filistinli aileler (Jennings B. , 2023a),

- ✓ Filistin topraklarını enkaza dönüştüren ve masum sivilleri kalkan olarak kullanan, eli silahlı, kanlı ve yalancı Hamas (Jennings, N., 2023a; Jennings, B., 2023b; Jennings, N., 2023c),
- ✓ Orta Doğu'daki barış ve huzuru bozan Hamas (Baron, 2023b),
- ✓ Savaşın büyümesinden korkan ve hayatta kalma umutları tükenen Filistinli aileler (Jennings, B., 2023c),
- ✓ Orta Doğu'yu Üçüncü Dünya Savaşı'na doğru sürükleyen Hamas (Rowson, 2023b),
- ✓ Dünyadan yardım bekleyen çaresiz Gazzeli çocuk (Baron, 2023d),

Karikatürlerde üretilen yan anlamlara bakıldığında Hamas bölgedeki enkaz, yıkım ve şiddetin esas sorumlusu olduğu kadar Filistin halkının yaşamış olduğu korku, sıkıntı ve acıların da esas kaynağı olarak pekiştirilerek üretilmektedir.

Karikatürlerin mit bakımında üretmiş oldukları tarihsel ve kültürel anlamlara baktığımızda çizimlerde **İsrail tarafının** “kendine ve geleceğine yatırım yapan”, “sivillere zarar vermeyen”, “Her an Hamas tehdidi ile karşı karşıya olan”, “bir çocuk kadar masum”, “Üçüncü Dünya Savaşı’nı çıkarabilecek ülke” şeklinde çoğunlukla olumlu mitsel anlamlarla üretilmektedir. Savaştan asıl yorulan ve mücadele eden Amerika’dır. Karikatürlerde **ABD ve Avrupa devletlerine ilişkin üretilen mit anlamlar** ise “Orta Doğu’ya barış ve huzur getiren”, “Orta Doğu’yu düzenleyen ve toparlayan”, “şeytanlarla savaşan, yorgun Amerika” şeklindedir. **Filistin halkına yönelik** olarak da “temel ihtiyaçları dışında bir kaygısı olmayan”, “korku içinde”, “Hamas terör örgütünü gizleyen”, “Filistinlilere bir şey olmaz” şeklinde olumlamadan çok ötekileştirme dilinde anlamlarla üretilmiştir. **Hamas, Hizbullah ve bölge devletlerine yönelik üretilen mit anlamların** hepsi negatiftir. Bunlar da “savaşın ve şiddetin kaynağı”, “coğrafyayı kana bulayan”, “masum insanları kalkan olarak kullanan”, “eli kanlı, yalancı terör örgütü Hamas” şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada ortaya çıkan anlamlar tarihsel ve kültürel olarak mit düzeyinde ve Batı’nın İsrail’i dışarıda tutarak Orta Doğu coğrafyasına yüklediği oryantalist bakış açısıyla konumlandırılan “değer sistemleri” ile uyum içindedir. Ortaya çıkan değerler kendi içinde tutarlı olacak şekilde üretilmekle birlikte Orta Doğu’nun tarihsel gerçekliklerinden uzak, ideolojik konumlandırma ve kimikleştirmeye dayalıdır. Anlam düzeylerinin ortaya

çıkmasında anlam üreten medya kurumlarının siyasi, ekonomik ve sembolik iktidar yapılarıyla kurmuş olduğu güç ilişkileri etkilidir.

KAYNAKÇA

- Akiner, N., & Mencet, M. S. (2016). Türkiye'de İslamafobi: Mizah dergilerinde İslam'ın temsili. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 11(2),169-196.
<https://doi.org/10.17550/aid.62268>.
- Akkaya, S. N. (2022). Sürgünde muhalefet, Namık Kemal'in hürriyet ışığında Avrupa'nın Doğu siyaseti tasavvurunda oryantalizm tezahürü. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 10(2), 240-265.
<https://doi.org/10.14782/marmarasbd.1078898>.
- Anadolu, B. (2018). 21. yüzyılda oryantalist imgelerin televizyon aracılığıyla yeniden üretimi:Michael Palin's New Europe örneği. *İNİF (e-dergi)*, 3(1),142-158.
- Arslan, Ş., & Temel, M. (2023). Self oryantalist İslamafobik söylemin medyatik görünümü: Kızılıcak Şerbeti örneği. *Bilimname*, (50),37-60.
<https://doi.org/10.28949/bilimname.1297276> .
- Baron, E. (2023a, Ekim 8). *On conflict in Israel and the Gaza strip*. Ekim 2023 tarihinde The Guardian: <https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/08/all>.
- Baron, E. (2023b, Ekim 17). *On the danger of wider escalation in the Middle East*. The Guardian: <https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/17/all>.
- Baron, E. (2023c, Ekim 23). *On London protests over the Israel-Hamas war – cartoon*. The Guardian: <https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/23/all>.
- Baron, E. (2023d, Kasım 6). *On social media and the war in Gaza*. The Guardian: <https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/nov/05/all>.

- Beyazyüz, S. (2017). Oryantalizm, Batıcılık ve modernleşme kavramları üzerinden Türk sinemasına bakış. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 125-151.
- Bircan, U. (2015). Ronald Barthes ve göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 13(2),17-41.
- Bulut, Y. (2012). Orientalism'in ardından. *Sosyoloji Dergisi*, 3(24), 1-57.
- Bulut, Y. (2021). Sunuş. Y. Adıgüzel, & M. Uğuş içinde, *Oryantalizm Türkiye'den bakış temsil, medya, eleştiri* (ss. 7-11). Orion Kitabevi.
- Çam, Ş. (2015). Medya çalışmalarında göstergebilim çözümlemeleri. B. Yıldırım içinde, *İletişim araştırmalarında yöntemler uygulamalar ve örnekler* (s. 287-319). Literatürk Academia.
- Çankal, G. (2021). Sosyal medyada Turkovac aşısına ilişkin slef-oryantalist söylemler. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 223-235. <https://doi.org/10.47951/mediad.1021243>.
- Çifçi, Y. (2013). *Self oryantalizm ve Türkiye'de kültür*. Orient Yayınları.
- Demir, S. (2009). *Göstergebilim, Umberto Eco ve yapıtları bağlamında göstergebilime katkıları* (Yayın No. 261685). [Yüksek lisans tezi], İstanbul Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Fidan, M. (2021). Oryantalizm ve Batı sineması: Midnight Express (1978) filmi örneği. *Karadeniz İletişim Araştırmaları Dergisi*, 11(1),1-30. <https://doi.org/10.53495/e-kiad.825627>.
- Germaner, S., & İnankur, Z. (1989). *Oryantalizm ve Türkiye*. Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Sanat Yayınları.
- İlhan, H., & Mazıcı, E. T. (2022). Destinasyon ve ülke tanıtım filmlerinin oryantalizm açısından İncelenmesi:Türkiye örneği. *Erciyes Akademi*, 36(4),1776-1791.
- Independent. (2023, Ekim 25). *Hamas'ın serbest bıraktığı 85 yaşındaki rehinenin sözleri İsrail'i rahatsız etti*. Independent: <https://www.indyturk.com/node/669556/d%C3%BCn%C3%BCn/hamas%C4%B1n->

serbest-b%4%B1rakt%C4%B1%C4%9F%C4%B1-85-
ya%C5%9F%C4%B1ndaki-rehinenin-s%C3%B6zleri-i%CC%87sraili-
rahats%C4%B1z-etti.

Jennings, N. (2023b, Ekim 15). *On the warning leaflets and bombs falling on Gaza.*

Ekim 2023 tarihinde The Guardian:

[https://www.theguardian.com/commentisfree/picture/2023/oct/15/nicola-jennings-on-the-civilian-warning-leaflets-and-bombs-falling-on-gaza.](https://www.theguardian.com/commentisfree/picture/2023/oct/15/nicola-jennings-on-the-civilian-warning-leaflets-and-bombs-falling-on-gaza)

Jennings, B. (2023a, Ekim 12). *On the deadly cycle of violence in the Middle East.*

Ekim 2023 tarihinde The Guardian:

[https://www.theguardian.com/commentisfree/picture/2023/oct/12/ben-jennings-deadly-cycle-violence-middle-east-cartoon.](https://www.theguardian.com/commentisfree/picture/2023/oct/12/ben-jennings-deadly-cycle-violence-middle-east-cartoon)

Jennings, B. (2023b, Ekim 22). *On the humanitarian crisis in Gaza.* The Guardian:

[https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/22/all.](https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/22/all)

Jennings, B. (2023c, Ekim 27). *On the Israel-Hamas war.* The Guardian:

[https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/26/all.](https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/26/all)

Jennings, N. (2023a, Ekim 13). *On the innocent people caught up in the Israel-Gaza war.* The Guardian:

[https://www.theguardian.com/commentisfree/picture/2023/oct/13/nicola-jennings-on-the-israeli-hostages-in-gaza-cartoon.](https://www.theguardian.com/commentisfree/picture/2023/oct/13/nicola-jennings-on-the-israeli-hostages-in-gaza-cartoon)

Jennings, N. (2023c, Ekim 25). *On Monday's Hamas hostage release – cartoon.* The

Guardian: [https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/25/all.](https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/25/all)

Karaman, E. (2017). Ronald Barthes ve Charles Sanders Peirce'in göstergebilimsel yaklaşımlarının karşılaştırılması. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 25-36. [https://doi.org/10.17932/IAU.IAUD.13091352.2017.9/34.25-36.](https://doi.org/10.17932/IAU.IAUD.13091352.2017.9/34.25-36)

- Karaman, E. (2017). Ronald Barthes ve Charles Sanders Peirce'in göstergebilimsel yaklaşımlarının karşılaştırılması. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 25-36. <https://doi.org/10.17932/IAU.IAUD.13091352.2017.9/34.25-36>.
- Keleş, Ş. (2022). Türk basınında Suriyeli mültecilere yönelik söylemlerin oryantalizm bağlamında incelenmesi:Yeni Şafak, Hürriyet, Birgün, Sözcü gazeteleri örnekleri (2014-2021) (Yayın No. 748869). [Yüksek lisans tezi] Marmara Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Koçer, M., & Yazıcı, F. (2018). İslamafobinin Charlie Hebdo Dergisi Twitter hesabında paylaşılan karikatürler örneğinin incelenmesi. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 191-209.
- McChesney, R. W. (2006). *21. yüzyılda iletişim politikaları medyanın sorunu*. Kalkedon Yayıncılık.
- Medin, B. (2019). 15 Temmuz darbe girişimi ekseninde Türk sinemasında oksidentalst söylem: Kurtlar Vadisi Vatan örneği. *Selçuk İletişim*, 12(1), 444-464. <https://doi.org/10.18094/josc.467048>.
- Mutlu, Ş. (2019). Karikatürlerdeki self oryantalist ve İslamafobik mesajlar:Leman Dergisi örneği. *Toplum Bilimleri Dergisi*, (26),283-314. DOI : 10.29228/tbd.2007.39783.
- Rowson, M. (2023a, Ekim 18). *On Joe Biden's visit to Israel*. The Guardian: <https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/18/all>.
- Rowson, M. (2023b, Ekim 20). *On US attempts to stop the Israel-Hamas war widening*. The Guardian: <https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/20/all>.
- Rowson, M. (2023c, Ekim 28). *On escalating violence in the Middle East*. The Guardian: <https://www.theguardian.com/commentisfree/series/guardian-comment-cartoon/2023/oct/27/all>.
- Said, E. W. (2017). *Şarkiyatçılık Batı'nın şark anlayışları*. Metis Yayınları.

- Sarı, Ü., Akyol, O., Aytekin, M., & Ünlü, T. (2019, Nisan 26-29). Televizyon dizilerinde Türklere yönelik oryantalist söylem: 'Friends ve The Simpsons' örneği. *6. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi* (ss. 301-327). Gaziantep: ASOS Yayınevi.
- Satır, M. E. (2023). İnternet dizilerinde oryantalist söylemin İnşası: Ahmed and Salim örneği. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 6(1),167-181.
<https://doi.org/10.47951/mediad.1308630>.
- Satır, M. E., & Özer, N. P. (2018). Oryantalist bakış açısının sinemaya yansımaları:The Physcian (2013) filmi örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 759-778. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.371073>.
- Somuncuoğlu, E. (2023). Modernleşme, oryantalizm ve mısır'da on dokuzuncu yüzyıl İslam düşüncesinin yeri. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, (16),226-248.
- Tanyıldızı, N. İ., & Kaya, U. (2018). Televizyon reklamlarında oryantalist söylem: MNG Kargo ve Türkcell reklamları örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, (69),95-113.
- Thompson, J. B. (2013). *İdeoloji ve modern kültür*. Dipnot Yayınları.
- Tonga, H. (2023). Nefret söylemi ve İslamafobi: Fransa basını örneği. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 261-276.
<https://doi.org/10.30692/sisad.1227654>.
- Türkmen, M. Y., & Özçınar, M. (2020). 11 Eylül sonrası Hollywood sinemasında İslamafobinin yeniden üretimi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 1321-1343.
<https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.703725>.
- Uydur, M. (2019). Algı yönetimi perspektifinden reklamlarda oryantalist imgelerin üretilmesi:Coca Cola reklam örnekleri (Yayın No. 568138). [Yüksek lisans tezi], Sakarya Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yazıcı, Ş. (2014). Televizyon dizilerinde oryantalizm etkisi:Muhteşem Yüzyıl dizisinde "haremsi temsili" (Yayın No. 375384). [Yüksek lisans tezi], İstanbul Arel Üniversitesi. YÖK Ulusal Tez Merkezi

ŞİMŞEK, Işıl, EBKÖY, Firdevs ve ADIGÜZEL, Yusuf. (2025) Medyada Oryantalizmin Yeniden Üretimi: İsrail- Filistin Çatışması Karikatürlerinin Göstergebilimsel Analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (egifder), 13 (1), 358- 389

Yeşilyurt, S., Barış, Ö., & Brellis, A. M. (2022). Dijitalleşen karikatürlerde oryantalist Müslüman kadın imajı. *3rd international Anatolian Congress on Scientific Research* (s. 175-186). IKSAD International Publishing House.

Yılmaz, A. (2020). İnsan ticaretinin kamu spotu reklamlarında sunumu: Ronald Barthes'ın mit olgusu üzerinden göstergebilimsel analiz. *Göç araştırmaları dergisi*, 6(1), 8-34.

Yücel, H. (2013). *İmgeden yoruma*. Ayrıntı Yayınları.

Çalışmaya birinci yazar %40, ikinci yazar %40, üçüncü yazar %20 oranında katkı sunmuştur.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.